

pravice učiteljic le takrat — ko se bode njih interes popolnoma skladal z oními učiteljic — drugače nikdar! Razlogov, ki govore za združenje učiteljic, se pač ne manjka, in če s temi vrsticami vabimo učiteljice k pristopu v društvo, katero se snuje v proslavo Onega, ki si je izvolil geslo: Z združenimi močmi! — krepí naj jih zavest, da delujejo s tem tudi z združenimi močmi v prosep škole, kateri žrtvujejo svoje življenje — in v povzdigo svojega stanu, es kateremu prištevajo s ponosom! In to delovanje blagoslovi Bog!

Naša Ivanka.

Spisal Albin Žitko.

ridirjal sem bil v vežo.

Pred očmi so mi migljale blede lise bleščeče poletne svetlobe, vendar sem jo takoj zapazil, ko je počasi stopala po stopnicah navzgor.

Z desnico je pritiskala k sebi rešetce navalovljene endivije, z levoico se je oprijemala lesenega držaja...

Z jednim skokom sem bil za njo. Segel sem ji z rokama na ramena ter bliskoma skočil na njene široke boke. Z nogama sem se je oklenil krog života, in z razposajenim smehom sem ji ovil roki krog mišičastega vratu.

»Hahaha, ... hiihot... bistahor... oj, oj, Ivančka, Ivančka!...«

Z ustnicami sem se ji vsesal v toplo meso belega tilnika, lase in obraz pa sem si pustil božati od njenih mehkih, masivnih kodrov.

Skušala se me je otresti.

»Ah, si že zopet ti, paglavec... Skoči doli! Čakaj — ne boš več moj fant!«

Ta njen glas ni imel navadnega zvoka. To je bil ves drugi ton...

Čutil sem, da je žalostna, hudo žalostna...

Nagnil sem glavo naprej.

Ustnice so ji podrhtevale, v temnih, žametnih očeh so se jej lesketale solze, in črni lasje so ji neredno ležali na čelu.

Stresnil sem se in krčevito pritisnil svoje lice k njenemu...

»Kaj ti je Ivanka? — Ivanka!

Pogladila mi je z levoico razgreto lice ter me burno poljubila...

»Ali ga boš res vzela? — ga boš morala?... Ivanka!«

Strastno sem ji pritisnil mokre ustnice na toplo lice...

Tedaj pa mi je hipoma strgala roci iz objema in me osorno spustila na tla.

»Pojdi, pojdi!... Saj si neumen... otrok!«

Naglo si je obrisala obraz s predpasnikom in zbežala...

Jaz sem pa razžaljen obstal... Ali je bilo to lepo od nje? — Ali naj jo začnem sovražiti, sovražiti to... to brezsrčnico surovo?

Jaz, Boga mi... jaz... Kaj sem jaz? Kakšen — otrok?! Ha, jaz — prvošolec! In pa... ah... čital sem bil takrat že stari »Glasnik« in — »Zvon«, ha, — »Zvon«. Oj, in s kako slastjo sem znal srkati one vzhicene besede ljubezni v sentimentalnih novelah!... Kako mi je drhtelo telo, kako so mi plamtele oči, srce mi je burneje utripalo in sapa mi je bila težka, težka... Da tako sladko, razkošno se mi je zdelo ono težko dihanje!...

Ha, kdo je vedel, kaj je to — ljubezen? — Ljubezen, ljubezen... kako bajno, skrivnostno mi je donela ta beseda!

Kako, kako vendar se ljudje — ljubijo?... Ah, ko bi to znal!

In vendar... Ali nisem bil zaljubljen v Lončeto Tilko? — Kako strastno sem jo znal priviti k sebi, kako burno poljubljati!... In tista razkošna sladkost, ki mi je v takih trenutkih zagomezela po udih, mi razgrevala lica ter mi vzbujala srce — ali ni bila to ljubezen? — In jaz — otrok! Oh, ta-le naša Ivanka!... Lepa je, rad jo imam... Ampak — otrok!! — Seveda, ona ima tistega Jožeta, harmonikarja — — — Hm... pa bo vendar vzela — starega Strgarja... Oj, oj, oj, — ta naša prismojena Ivanka! —

Z dvorišča se je razlegalo vpitje in smeh...

»Francika, ti iščeš... Pa, da ne boš gledala! Štej do 50!... počasi!«

Hitel sem ven.

Tonče se je ravno vzpenjal po šibki kokošji lestvici. Splezal sem naglo za njim ter se potisnil skozi tesna vratica v prašen, nagnjen kurnik. Dve vzdramljeni kuri sta prestrašeno zokokodakali in sfrfetali na gorenjo palico...

»Oh, ti si Albin... Kje si bil toliko časa? Joj, ti — Albin, ti ne veš, kako je Jože pijan... veš, ljubček vaše kuharice! Že cel popoldan pijejo... oh, kako pijejo pri Naborétu!... In on je najbolj pijan... pijan, joj! Grozno!«

»Oj, [oj, seveda... Grozno!... Ti si pa omedleval tam na vratih. Ha, to sem radoveden, koliko bi ga ti izpil, Tonče... In kakšen bi bil potem, jej!...«

Začuli so se tihi, bližajoči se koraki, stisnila sva se v kot.

»Oh, sem te že videla, Tonče, ne skrivaj se! Ti boš iskal...

pa še jeden je — aha ... Binče, Binče ... Le ven pridita ... tralala, vaju že imam!»

In odhitela je. Midva pa sva se počasi iztisnila iz kurnika.

»Ti, Tonče ... ali se igra tudi Tilka? Kaj?

»Haha, seveda ... Ampak ... Joj, joj, ali te ni sram, Binče? Ljubico imaš ..., haha!»

»Paglavec — na, na! ... na, ljubico!»

Sunil sem ga v rebra ... dvakrat, trikrat, lopnil ga po ustih in zbežal po dvorišču iskat Tilke.

Temen mrak je že ležal mej tržkimi hišami, in še vedno smo se igrali tiste divne »skrivavnice«.

Ležal sem v travi za vrtnimi vrati in zrl v nebo.

Vijoličast mrak je postajal vedno gostejši; skrivnostno je objemal s svojo mehko ogrtačo temne, vijoletno-cinobrase hribe in griče ob horizontu ter rahlo legal na strehe in vrtove tržke. Vedno globočje se je vsesaval mej šumljajoče drevesne liste, vrtno zelenjad in gosto travo. Zdelo se mi je, da mi prodira skozi luknjice do kože in v meso, da odsevajo tudi od mene blede vijoletni žarki. Zrl sem v blede-zelenkaste zvezde, in vonjiv zefir mi je donasal na uho kaos glasov ...

Tam izza vrta, iz Naborétove gostilnice se je razlegalo vpitje, petje, šum ... In mislil sem na Ivanko (ona je bila neka daljna naša sorodnica, in je služila pri nas za kuharico), na Jožeta harmonikarja in čudil sem se:

»... Saj ga ima rada, Jožeta ... oh, ta Ivanka! In vendar bo vzela Strgarja ... Hm ...«

Hipoma so zadoneli čez vrt burni akordi harmonike ... Naglo, divje je pel hripavi inštrument, in sedaj pa sedaj je rezko zajeknil. Zraven pa so pripevali surovi glasovi: tralalala ... tralalala ...

In v duhu sem jih videl pred seboj, za polito mizo, v oblakih dima, kako se v taktu zibajo na vegastih stolih, in mej njimi Jože, pijan, rdečih lic in s krvjo zalitih, zoženih oči ...

Tekel sem čez vrt in se vzel na leseni plot. Za plotom je tekla blatna cesta, in onkraj nje se je belila Naborétova hiša.

V temi pred krčmo sta stali Naboréčka in — Ivanka.

Skozi odprta okna se je valil iz gostilne gost dim ...

»Oh, križ božji ... on noče, pa noče, Ivanka! — Kaj pa bi mu rada povedala? ... Jej, jej ... In kakšen je, Ivanka! ... »Naj ga ima, naj ga ima — bogataša! Kaj me briga? Po kaj neki hodi? — Po slovo, ka-li? Briga me! ... Juh, fantje« ... In on vriska in

poje, in še harmoniko razbije ... Vidiš, tak je! — Pa kaj hočeš s pijancem? ... Oh, oh, Ivanka ... Ivanka, ne joči! ... Saj pravim...«

Harmonika je utihnila in hreščeč glas je zapel:

Jaz sem imel eno ljub'co,

K' sem jo ljubil čez vse ...

Ivanka si je krčevito pritisnila bel robec k ustnam, mehanično dvignila krilo ter naglo odhitela ...

— Tisti večer nisem mogel nikakor zaspati. Bog znaj, od kod so mi vedno in vedno prihajale misli ter mi dramile oči.

Dolgo sem občudoval in študiral spreminjajoče se čarobne arabeske, ki so mi plavale v temi pred očmi; mislil sem na najrazličnejše stvari, na jutršnjo Ivankino poroko, na ženitnino, ... tu so se mi tiste bujnopestre tapete hipoma posule z divnimi tortami, zalitimi z belim sladkorjem in posejanimi z barvanim cukrenim cvetjem. Ah... slastno sem zrl v sliko, ki je zmigavala in sfrfetavala na vse strani ter se naposled začela vrteti, da so popadale vse posamezne tortice v jedno samo velikansko torto ... (Na Kant-Laplasovo teorijo pa takrat, žal, še nisem mogel pomisliti, kar pošteno priznam.)

Utrudilo me je že dolgotrajno bedenje in skušal sem zaspati...

Oče naš, kateri si ... v skušnjavah ... vsega hudega ... začel sem moliti, da bi zaspal ... Amen.

Ná ... tu, hipoma ... vedi ga Bog, skoro nehote sem si naenkrat zaželel, da bi zečele plesati po mojih tapetah same — plavolase Tilke ...

Krog hiše je sedaj pa sedaj zatulila burja, da je zažvižgalo v zidu, in da so šipe zabrnele. Mesečina je prosevala skozi okna, in jaz sem se srpo zagledal v to antipatično sivo svetlobo ...

Zdajci so se razlegli po trgu — v začetku tišje, a pozneje vedno krepkeje — pijani fantovski glasovi, in sedaj pa sedaj so mej razposajenim petjem in vriskanjem močnejše zadoneli akordi harmonike.

Skočil sem k oknu ...

Vedno bolj se je bližal vrišč in šum ...

Prvi je prikorakal v okvir mojega okna zapletajočih se korakov harmonikar. Klobuk mu je jedva še visel zadaj nad tilnikom, lasje so mu bili razmršeni, oči blodne, bele, in z odprtimi ustnami je težko zajemal sapo. Harmonika mu je trudno visela na jermenu, in komaj da jo je še leno natezal.

Za njim sta stopala dva para fantov in deklet, in ... »Poroka...« začudil sem se. »Kaj? ... Kje? ...«

Nevesta je bila visoka, močna. Na glavi je imela svetel robec, in na njem — mesto poročnega venca — slamnat zvitek. Krilo jej

je segalo komaj do gležnjev in ni skrivalo velikanskih nog. Z levico se je oklepala ženina: majhnega, grbastega fantiča, prvo tržko pokveko: Žabkarjevoga Tonéta, desnica pa ji je mirno počivala v naročji pod orjaškimi prsi in prsti so ji igrali z dolgim muhalnikom, s katerim je ženina nežno božala po cerkveniško obritem obrazu.

Njena družica je bila manjša in šibkejša, in krilo je privzdigovala skoro do kolen.

Pred hišo se je harmonikar ustavil, obrnil se in z vsemi silami začel natezati svoje godalo.

Nevesta je zgrabila ženina z obema rokama krog ramen in ga začela razposajeno vrteti po cesti. Tudi »avčin« je zarajal z družico, in svatje so zaplesali drug za drugim.

Vrteli so se v divjem, norem plesu pod našimi okni, in tudi godec je začel plesati s svojo harmoniko v najčudovitejših skokih, posah in gestah, dokler ni utrujen omagal in sedel sredi ceste na tla.

Nevesta se je ustavila, dvignila svojega možica kvišku ter ga krepko poljubila na debeli ustni. Svatje so prasnili v gromovito hohotanje, malček ženin pa je poredno potegnil svojo dično nevestico za košate — brke ter ji vrnil gorak poljub ...

Tedaj je znova zaigrala harmonika, in Jože je polglasno zapel:

Jaz sem imel eno ljub'co ...

Fantje so ga v koru spremljali in njih petje se je surovo razlegalo v tiho noč. Jaz pa sem prestrašeno zrl v Jožeta, ki je srpo bulil pred se v tla, težko dihal ter se trudil, kolikor možno milo in otožno peti:

Jaz sem si pa eno 'zmislil,
In naredil bom ta špas ...

Tedaj je nenadoma planil po konci, vrgel harmoniko ob tla, da je boleстно zaječalo, ter zbežal po cesti navzdol.

Z glasnim krikom in vriščem se je zapodila vsa gruča za njim...

Mene je pa zamrazilo po hrbtu, in tiho sem se splazil pod odejo ...

— Dan poroke.

Že zgodaj zjutraj se je vedelo po vsem trgu, da je po noči Jože harmonikar utonil. Pa Ivanka ni omedlela, ko je slišala to novico ... Samo nekako čudno je strpnila in prebledela, kakor bi jo bil kdo z nožem dregnil pod srce.

In sedaj je čakala ženina, vznak naslonjena na okno, v svetlosivi polcivilni obleki, s poročnim vencem v laseh, srpo zroč v strop, kakor bi se trudila siloma zadrževati solze.

Jaz sem sedel na oknu, objemal jo krog vratu in od časa do časa pritiskal svoje lice k njenemu ...

Nekaj pred šesto uro je prišel Strgar.

»Si pripravljena, Ivana?« vprašal jo je s svojim kmetiško-ponosnim glasom.

Ona je samo z glavo pokimala, siloma odtrgala svoj pogled od stropa, in v očesu jej je zablestela solza. Stopila mu je korak naproti. On si je naglo zapel rokovice (svetlo-rmene glače), podal Ivanki roko ter jo previdno poljubil na lice.

Mene je pa silno zajezil ta poljub. Vzpel sem se na oknu in malo zaničljivo vprašal:

»Koliko ste pa stari, gospod ženin?«

»Oh, oh ... kaj te pa to briga?« zajeceljal je ves rdeč.

Ivanka me je prestrašeno pogledala in mati mi je jezno zapretila.

»Ha ... to je naš študentek, kaj ne?« izmotal se je Strgar iz zadrege, stopil k meni in pogladil mi podbradek.

To me je zjeczilo še bolj. Kri mi je šinila v obraz ...

»To je naš študentek, da! Ampak, čakajte no ... gospod ženin, kaj imate pa tu-le? ... Glejte!« Naglo sem mu izpulil belo nitko iz njegove lepe, goste, črne brade, zmuznil se z okna in zbežal iz sobe.

— Kočija z ženinom in nevesto je oddrdrala proti cerkvi.

Jaz sem slonel na oknu v prvem nadstropji, pritiskal vroče čelo k rosnii šipi in po licih so mi curele solze ...

Kako strastno sem jo ljubil zadnje dni, to Ivanko! Vedno sem mislil le nanjo. Tako krasen se mi je zdel njen blede obraz, in zajokane oči tako mile, sladke, kakor stopljen sladkor ...

In sedaj! ...

Hipoma, ne vem več v katerem trenutku sem jo začel sovražiti, zaničevati, in mislil sem nanjo, kakor na človeka, ki je storil veliko zlodejstvo ...

Drdranje zadnje svatovske kočije se je vedno bolj oddaljevalo, in ko je potihnilo popolnoma, sem se zdajci zamislil v mrtvašnico, kamor sem bil šel zjutraj kropit — samomorilca harmonikarja ...

In tiho sem šepetal pred-se:

»Pa zakaj je vzela tega starega butca? ... Zakaj?«

Krčevit plač mi je stisnil prsi ...

